

Causa canonizationis Sluge Božjega Ivana Merza

Fabijan VERAJA

Sažetak

Informativni biskupijski postupak za proglašenje Ivana Merza blaženim pokrenut je 1958. godine u Zagrebu uoči tridesete godišnjice njegove smrti. Godine 1983. stupio je na snagu novi pojednostavljen zakon o kauzama svetaca što se pozitivno odrazilo na Merzov slučaj koji još nije bio završen na biskupskoj razini. Godine 1985. završen je biskupijski informativni proces i kauza je prenešena u Rim na Kongregaciju za kauze svetaca gdje se rad na njoj nastavlja. U tjeku je izrada temeljnog dokumenta zvanog Positio o životu, krepostima i glasu svetosti Sluge Božjega Ivana Merza.

U svojem izvješću o sadašnjem stadiju kauze Sluge Božjega Ivana Merza, ograničit ću se na neke osnovne podatke. No da bi ovi bili razumljiviji, potrebno je uokviriti slučaj Ivana Merza u povijesno-pravni kontekst, u kojem je kauza započeta i onda dalje nastavljena.

Kauza je pokrenuta 1958. godine, uoči tridesete godišnjice smrti Sluge Božjega. Naime, *Codex iuris canonici* iz 1917. godine, koji je onda bio na snazi, davao je ordinariju ovlast da na zahtjev vjernika ili na vlastitu inicijativu, »intra triginta annos« od smrti kandidata za beatifikaciju, započne tzv. *Informativni proces*. Ukoliko se ne bi poštivao taj termin, trebalo je dokazati da zakašnjenje nije bilo zlonamjerno.

Svrha *Informativnog procesa*, u teoriji, bila je skupiti svjedočanstva o glasu svetosti (*fama sanctitatis*) kandidata i time »informirati«, odnosno uvjeriti Svetu Stolicu o svrsishodnosti *apostolskog* procesa, u kojem bi crkveni sud, za to delegiran od Svete Stolice, dakle u njezino ime i njezinom ovlašću (*auctoritate apostolica*), sakupio sve dokaze, ne samo o glasu svetosti nego i o konkretnom kreposnom životu Sluge Božjega, na temelju kojih bi se moglo utvrditi da je on dostigao – kako se uobičajeno kaže – herojski stupanj kršćanskih kreposti.

Ta se procedura temeljila na načelu da slučajevi kanonizacija pripadaju pod isključivu kompetenciju Svete Stolice, prema tome ona vodi sav postupak; ali ga ne počinje prije nego ordinarij mjesta, gdje je umro Sluga Božji, ne »informira« Svetu Stolicu o glasu svetosti, što ga je dotični Sluga Božji ostavio u svojih suvremenika koji su ga poznavali.

Praksa je, međutim, pokazala da je, zbog velikog broja kauza, često prolazilo mnogo vremena prije nego bi nadležna Kongregacija ispitala Informativni proces i, ustanovivši da postoji *famus boni iuris*, tj. dobro utemeljen glas svetosti, ovlastila ordinarija da započne apostolski proces. U tom bi međuvremenu pomrli mnogi ili svi svjedoci *de visu*, što bi imalo negativnih posljedica s obzirom na dokaznu snagu apostolskog procesa. Stoga su iskusni postulatori nastojali da se već u Informativnom procesu skupe sva moguća svjedočanstva o životu Sluge Božjega.

Razvoj povijesnih znanosti u XIX. i XX. stoljeću imao je utjecaja i na kauze kanonizacija, tako da su se u njima počeli više i bolje koristiti pisani izvori o životu kandidata za oltar. Papa Pio XI. ustanovio je (1930) pri Kongregaciji obreda posebnu Povijesnu sekciju, sa svrhom da proučava tzv. »povijesne kauze«, tj. one u kojima više nema živih svjedoka *de visu*. Godine 1939. izašle su i posebne *Normae* o procesima u povijesnim kauzama. Prema tim *Normama*, sav se dokazni materijal morao skupiti u jednom, i to dijecezanskom procesu; time je postao nepotreban apostolski proces.

Dalja su iskustva upućivala na potrebu da se i u drugim (ne povijesnim) kauzama u samo jednom procesu na vrijeme skupe sva svjedočanstva – i usmena i pisana – o Slugi Božjemu. Odluku u tom smislu donio je papa Pavao VI. svojim motu proprio *Sanctitas clarior* od 19. ožujka 1969. godine.

Napokon je Ivan Pavao II., apostolskom konstitucijom *Divinus perfectionis Magister* od 25. siječnja 1983., uveo novi red u postupcima za kanonizaciju Slugu Božjih.

Sve ovo nije bilo bez značenja za kauzu Ivana Merza. Iako je Informativni proces u ovoj kauzi počeo 1958. godine, on nije bio dovršen ni 1969. godine, kad je promulgiran motu proprio *Sanctitas clarior*, a ni 1983. godine kada je stupio na snagu novi zakon. A onakav kakav jest, mogao je biti priveden kraju u nekoliko godina. Ne ulazim u pitanje, zašto se je stvar toliko odužila. No kad se uzmu u obzir sve okolnosti, moglo bi se reći da je to bilo providencijalno. Naime, novim je zakonom iz 1983. godine pojednostavljena procedura, što se je pozitivno odrazilo i na kauze koje su već bile u tijeku, pa tako i na kauzu Ivana Merza.

Novi zakon predviđa tri faze u kauzi:

1) Prva se faza sastoji u skupljanju svih svjedočanstava – usmenih i pisanih – o životu, radu, smrti, glasu svetosti Sluge Božjega. To istraživanje pripada pod kompetenciju biskupa onoga mjesta, gdje je umro Sluga Božji. Biskup se treba također pobrinuti da cenzori teolozi ispituju možebitne spise Sluge Božjega. Samo kad je skupljen sav dokazni materijal o kreposnom životu Sluge Božjega i o glasu njegove svetosti te – u našem slučaju! – kad je sve to prevedeno na jedan od glavnih zapadno-europskih jezika, sav se taj materijal dostavlja Kongregaciji »de causis sanctorum«. Kongregacija ispituje je li postupak vođen po zakonskim propisima; u pozitivnom slučaju izdaje dekret o valjanosti

dijecezanskog postupka. Tek tada može početi studij kauze pri Kongregaciji, tj. druga faza kauze.

2) Taj se studij odvija pod vodstvom i nadzorom jednoga od relatora. No da bi Kongregacija povjerila kauzu relatoru, postulator mora naći vanjskog suradnika, koji će pod vodstvom relatora proučavati kauzu i pripremiti konačni *dossier*, tzv. *Positio super vita, virtutibus et fama sanctitatis*. U tom će *dossieru* biti kritički obrađen sav materijal koji je potreban da se može suditi o stupnju kreposti Sluge Božjega.

3) Na temelju toga svestrano dokumentiranog studija Kongregacija izriče svoje mišljenje o svetosti Sluge Božjega. To najprije čine konzultori teolozi, a onda kardinali, članovi Kongregacije. Rezultat se njihove rasprave podnosi Svetom Ocu, kome je pridržan konačni sud i odluka da se izda dekret o herojskim krepostima. Time je završena kauza, ukoliko je riječ o kanonskom priznanju svetosti Sluge Božjega.

Imajući pred očima netom opisanu proceduru, svakoga će zanimati, na kojoj se točki nalazi kauza Ivana Merza.

Ukratko, pošto je (u samoj Kongregaciji) na talijanski preveden Informativni proces i pošto je utvrđeno da je proces u bitnim stvarima valjano vođen, Kongregacija je izdala dekret o njegovoj valjanosti. Procesu su bila priložena i *vota theologorum* (mišljenja teologa) koji su u domovini proučili spise Ivana Merza. Ovo posljednje nije bilo po *Codexu* iz 1917. godine, nego na temelju posebne dispense, koju je Kongregacija davala sedamdesetih godina.

Nakon što je izdan dekret o valjanosti procesa, postulator je trebao zamoliti Kongregaciju da povjeri kauzu jednom relatoru; ujedno je trebao predstaviti vanjskog suradnika. Tako bi počela druga faza kauze.

Budući da je riječ o hrvatskoj kauzi, za koju postoji obilna dokumentacija, ali sva na hrvatskom jeziku, a na hrvatskom je i sva bibliografija koja služi u ovom studiju, ovakav je posao mogao preuzeti samo jedan Hrvat. Za kauzu je bilo providencijalno što se u to vrijeme našao u Kongregaciji Hrvat, koji je više od 20 godina radio u Povijesnoj sekciji, da bi nakon toga bio imenovan dotajnikom Kongregacije. Kad je otišao u mirovinu, uzeo je na sebe obavezu da sâm spremi *Positio super vita, virtutibus et fama sanctitatis Servi Dei Joannis Merz*. Na tome radi već pune dvije godine. Kad bude dovršen ovaj posao i izađe iz tiska *Positio*, bit će završena druga faza kauze. Za svaku kauzu – s obzirom na posao koji zahtijeva – ta je faza najvažnija, jer se istom na temelju tiskane *Positionis* može suditi o krepostima Sluge Božjega.

U trećoj fazi – u kojoj se donosi sud o svetosti Sluge Božjega – najprije će u posebnom »kongresu« raspravljati konzultori teolozi, a potom kardinali u »kongregaciji«. Kad bi to moglo biti, teško je reći, jer ima oko dvije stotine tiskanih Pozicija o kojima treba još raspravljati.

Svaka dobro izrađena *Positio*, kao najpotpuniji prikaz života dotičnoga Sluge Božjega, ujedno je i prinos povijesti onog razdoblja i sredine u kojima je

on živio i djelovao. A budući da je u ovim slučajevima riječ o životu nadprosječno kreposnih i zaslužnih ljudi, koji su – po riječima sv. Alfonsa Marije de' Liguorija – *il Vangelo vissuto* (življeno Evanđelje), povijesno rekonstruirati jedan takav život, znači omogućiti da se upozna još jedna od najljepših stranica crkvene povijesti, i ne samo crkvene. I to bez obzira na dalji tijek kauze.

Da bi pak Sveta Stolica proglasila nekoga »blaženim«, tj. da bi uvela crkveni kult u čast dotičnoga Sluge Božjega, zahtijeva jedno čudo koje se dogodilo na njegov zagovor. To, dakako, treba dokazati posebnim procesom, a u Kongregaciji će stručnjaci prosuditi je li riječ o naravno neprotumačivom događaju te postoji li uzročna veza između molitava upućenih Sluzi Božjemu i samoga događaja. Čudo čini sam Bog, i jamačno ga ne bi učinio na zagovor nekoga, koga ne kani proslaviti u Crkvi. Zaključak - budući da čudo treba isprobiti molitvama, pitanje beatifikacije Ivana Merza u prvom je redu pitanje molitve vjernika.

Ovdje bi se moglo opetovati, što je bilo rečeno prigodom kanonizacije sv. Nikole Tavelića: »Osim aktora i postulatora, iza svake kauze stoji čitav jedan pokret, komu je – ako je on doista autentičan – prvi pokretač sam Gospodin Bog, koji i u Crkvi, svom kraljevstvu na zemlji, želi proslaviti dotičnoga slugu svoga na duhovnu korist vjernika. Uzalud bi se ljudi trudili, da netko bude kanoniziran, kad to ne bi bilo u planovima Providnosti. Umjetno i iz ljudskih motiva stvoreno oduševljenje za jednu ili drugu ličnost kratkoga je vijeka, a sav je postupak za kanonizaciju kao stvoren da ono što nije autentično, ne može doprijeti do cilja. Ali, s druge strane, Providnost se služi ljudima, koji mogu s više ili manje revnosti sudjelovati u ostvarenju njezinih planova. I kao što je istina, da se blaženik nije posvetio bez molitve, rada i žrtve, isto tako se može reći, da se ni njegova slava u Crkvi ne postiže bez molitve, rada i žrtava vjernika. Sve to skupa sačinjava onaj pokret, kojeg se zamašitost u životu crkvene zajednice, u prvom redu u dušama tisuća vjernika, ne može nikada potpuno odmjeriti niti svrstati u kategorije religiozne sociologije. Svaka kanonizacija pretpostavlja takav pokret, ona mu je nagrada i ujedno ga nastavlja u životu Crkve« (F. Veraja, »Postupak za kanonizaciju«, *Zbornik u čast sv. Nikole Tavelića*, Rim 1970., str. 92.).

»CAUSA CANONIZATIONIS« FOR THE SERVANT OF GOD IVAN MERZ

Fabijan VERAJA

Summary

The process for the beatification of Ivan Merz was set in motion, from a diocesan level in 1958, in Zagreb, just before the 30th anniversary of his death. In 1983 a new law for the Cause of Saints came into place, which had a positive effect on the Cause for Ivan Merz, that had still not been completed on the diocesan level. In 1985 though, the process at the diocesan level was completed and the Cause was transferred to Rome to the Holy Congregation for the Cause of Saints, where work is still ongoing. At present the basic document called »Positio« in regards to the life, virtues and sanctity of the Servant of God Ivan Merz are being collated.